

NGHỆ THUẬT TẠO HÌNH TRONG TRANH CỦA HOẠ SĨ LÊ PHỔ VẬN DỤNG VÀO DẠY HỌC MỸ THUẬT TẠI CẤP TRUNG HỌC CƠ SỞ

I HOÀNG TIẾN THÀNH

Email: thanhhoangtien96hn@gmail.com

Học viên K7- LL&PPDHBM Mỹ thuật - Trường ĐH Sư phạm Nghệ thuật TW

PLASTIC ART IN PAINTINGS BY THE PAINTER LE PHO, APPLIED IN TEACHING FINE ARTS AT NGUYEN PHONG SAC SECONDARY SCHOOL, HANOI

TÓM TẮT

ABSTRACT

Họa sĩ Lê Phổ từng được học tập dưới mái trường Mỹ thuật Đông Dương, ông là một trong số họa sĩ từng sống và làm việc tại Pháp. Ông cũng là họa sĩ nổi tiếng đóng góp cho sự thành công của nền mỹ thuật Việt Nam hiện đại còn được lưu danh đến ngày nay và mai sau... Mặc dù làm việc và sáng tác tranh ở nước Pháp, nhưng họa sĩ vẫn giữ niềm đam mê trọn vẹn với hội họa của nước nhà với nhiều sáng tác đậm chất truyền thống dân tộc, nhiều chất liệu và thể loại phong phú. Việc giảng dạy môn mỹ thuật cho học sinh nói chung cấp trung học cơ sở nói riêng rất cần vận dụng những thành tựu nghệ thuật của các họa sĩ trong nước là rất cần thiết. Đặc biệt, hướng dẫn học sinh biết vận dụng màu sắc, hình mảng, đậm nhạt, đường nét trên các bài tập thực hành. Nội dung bài viết này đề cập việc áp dụng các yếu tố tạo hình trong tranh của họa sĩ Lê Phổ vào dạy học mỹ thuật tại cấp trung học cơ sở phù hợp với bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay.

Từ khóa: Dạy học mỹ thuật, họa sĩ, nghệ thuật tạo hình

Painter Le Pho used to study under the roof of Indochina Fine Arts School, he is one of the painters who lived and worked in France. He is also a famous painter who contributed to the success of modern Vietnamese art, which is still known today and in the future... Despite working and composing paintings in France, the artist still holds a full passion for the country's painting with many works imbued with national traditions, with a variety of materials and genres. It is very necessary to teach fine arts to students in general at the lower secondary level in particular, and to apply the artistic achievements of domestic artists. In particular, instruct students to use colors, shapes, bold, and lines on practice exercises. The content of this article refers to the application of visual elements in painter Le Pho's paintings to teaching art at Nguyen Phong Sac junior high school, Hanoi.

Keywords: Teaching fine arts, painters, visual arts

Giới thiệu chung về họa sĩ Lê Phổ

Lê Phổ sinh năm 1907 tại Hà Đông, Hà Nội, năm 1923 khi mười sáu tuổi, Lê Phổ thể hiện tài năng và đam mê dành cho hội họa, đầu tiên là tự học sau đó ông theo học tại một trường dành cho các nghệ sĩ ở Hà Nội. Đó là trường Đào tạo Kỹ nghệ, do Giáo sư Gustave Hieroltzn làm giám đốc và giảng dạy. Hai năm sau đó, chàng trai trẻ Lê Phổ được vinh dự vào học tại trường Cao đẳng Mỹ thuật Đông Dương do Victor Tardieu (1870-1937) đến từ Pháp làm hiệu trưởng. Như một người hướng dẫn đường đến với nghệ thuật, họa sĩ Victor Tardieu đã giúp ông tạo nền móng cho sự nghiệp nghệ thuật to lớn mà Lê Phổ

thực hiện hơn 70 năm sau đó. Vào năm 1928, Lê Phổ có triển lãm tranh đầu tiên ở Hà Nội trưng bày chung với nhóm những người bạn học của mình tại Trường Mỹ thuật Đông Dương: Mai Thứ (Mai Trung Thứ) - học sinh khoá 1 (1925-1930), Vũ Cao Đàm - học sinh khoá 2 (1926-1931). Năm 1930, Lê Phổ hoàn thành chương trình học năm năm của mình tại Trường Mỹ thuật Đông Dương và là một trong tám họa sĩ thuộc khóa tốt nghiệp đầu tiên. Một năm sau đó, họa sĩ trẻ được nhận cơ hội ra nước ngoài lần đầu khi thầy Victor Tardieu chọn Lê Phổ làm việc dưới vai trò trợ lý của ông tại Triển lãm các nước thuộc địa Quốc tế diễn ra tại Paris năm 1931. Năm 1932, Lê Phổ

ghi danh vào Trường Mỹ thuật Paris và có cơ hội đi du lịch nước Pháp cũng như khắp Châu Âu, chiêm ngưỡng trực tiếp rất nhiều bức họa tuyệt vời của các bậc thầy hội họa thời kỳ Trung Cổ và Phục Hưng của Châu Âu. Vào năm 1933, lúc này đã 26 tuổi, ông quyết định quay lại Việt Nam nơi ông được đề nghị một vị trí giảng dạy tại Trường Mỹ thuật tại Hà Nội. Được lựa chọn là giám đốc nghệ thuật cho khu trưng bày Đông Dương tại Triển lãm Quốc tế Paris năm 1937, Lê Phổ quay trở lại Paris. Năm 1947, Paulette và Lê Phổ kết hôn và xây dựng gia đình tại Paris nơi họ chung sống đến khi ông qua đời vào năm 2001.

Giá trị nghệ thuật trong tranh của họa sĩ Lê Phổ

Nghệ thuật tranh sơn dầu đã được những họa sĩ phương Tây sáng tác và đúc kết từ rất nhiều năm về trước, các họa sĩ thời kỳ đầu của nền nghệ thuật nước nhà đã nghiên cứu sáng tác vẽ sơn dầu và tiếp thu những kiến thức đã được đúc kết để truyền cảm hứng vào những bức tranh của chính mình. Những họa sĩ thời kỳ ấy đã biết cách vận dụng nhuần nhuyễn tính truyền thống dân tộc vào những phương pháp nghiên cứu của châu Âu. Một sự kết hợp hài hòa giữa văn hóa nghệ thuật phương đông với văn hóa nghệ thuật phương Tây đem tới một luồng gió mới trong sáng tác nghệ thuật hội họa của Việt Nam. Thời kỳ đầu trong sáng tác họa sĩ Lê Phổ luôn gắn bó với chất liệu lụa, là chất liệu truyền thống mà người thầy đầu tiên là ông Victor Tardieu luôn khuyến khích các học trò của mình theo đuổi. Victor Tardieu là hiệu trưởng đầu tiên thành lập trường cao đẳng Mỹ thuật Đông Dương tuy là người Pháp nhưng khi giảng dạy cho các học trò ông luôn đề cao tính dân tộc trong sáng tác của các học trò của mình.

Trong số các họa sĩ của khóa 1 trường Cao đẳng Mỹ thuật Đông Dương như họa sĩ Lê Thị Lựu, Mai Trung Thứ hay Vũ Cao Đàm cũng yêu thích với chất liệu truyền thống này. Các họa sĩ khi định cư sinh sống và phát triển sự nghiệp tại nước ngoài cũng thành danh với chất liệu mộc mạc dân gian đặc trưng châu Á này. Với họa sĩ Lê Phổ có những tác phẩm tranh lụa của ông cho đến nay vẫn là những tranh của họa sĩ Việt Nam có giá bán cao nhất. Như bức “Mẹ con”, “Bức màn tím”, “Hoài cổ hương”... là những tác phẩm có giá bán rất cao trong các phiên đấu giá nghệ thuật của nhà đấu giá Sothebys tại Hồng Kông. Nếu họa sĩ Mai Trung Thứ chịu ảnh hưởng của nghệ thuật hội họa cổ Nhật Bản, thì họa sĩ Lê Phổ trong các tác phẩm thời kỳ đầu mang nặng dấu ấn của hội họa Trung Hoa cổ, màu sắc đơn giản, đơn sắc, bố cục tranh chặt chẽ, mảng hình lớn, không gian nên ít là đặc điểm chính trong tranh của ông thời kỳ này. Sáng tác của họa sĩ Lê Phổ có những ảnh hưởng nhất định của nghệ thuật phương Tây điển hình là hội họa Ấn tượng các tác phẩm tranh lụa của họa sĩ luôn lập kỷ lục về giá ông là người Việt Nam có giá tranh được bán trên 1 triệu

USD đầu tiên. Họa sĩ Lê Phổ là họa sĩ vẽ lụa được biết đến và săn tìm nhiều nhất của những nhà sưu tầm nghệ thuật nước ngoài. Một số tác phẩm của ông mang phong cách nghệ thuật Trung Hoa như những gam màu và bố cục tranh lụa của ông. Với kỹ thuật sử dụng các gam màu sắc đậm, lạnh và nguyên chất, những bức tranh mang phong cách ảnh hưởng tranh đời Tống đã được ông kết hợp một cách nhẹ nhàng và trong trẻo trong đó có thể kể đến một số bức nổi tiếng: “Thiếu phụ ngồi”, “Chim ngói”. Với nét bút tài hoa, lạnh lùng hòa trộn giữa hai phong cách nghệ thuật hội họa Trung Quốc và Ý, họa sĩ đã thay đổi những tác phẩm nghệ thuật nổi tiếng như: “Mẹ con”, “Thiếu nữ và hoa lan”, “Hai chị em”, “Thiếu nữ và hoa hồng”, “Chải đầu”... Ông đã diễn tả chân thực một diện mạo của xã hội Việt Nam đầu thế kỷ 20. Hình tượng người phụ nữ trong tranh được ông diễn tả với phong cách gần gũi với châu Âu đó là dáng điệu của những thiên thần với nét bút tài hoa, lãng tử và đài các.

Nhìn cả quá trình sáng tác của họa sĩ Lê Phổ thì đề tài vẽ hoa là đối tượng được ông rất yêu thích, trong tranh tĩnh vật của ông không như những họa sĩ khác là đối tượng trong tranh ngoài hoa thì còn có quả và các đồ vật khác. Tranh ông thể hiện sự yêu thích đặc biệt đối với các loài hoa và hoa luôn là đối tượng chủ đạo. Như chia sẻ từ bà Vaux người vợ của ông thì ở cả hai giai đoạn sáng tác tranh lụa và tranh sơn dầu, ông đều có niềm yêu thích đặc biệt đối với bông hoa, ông yêu những bông hoa và ông luôn cho chúng được xuất hiện trên những bức họa của ông. Khi ông đang say sưa vẽ những bông hoa, bà là người đã chụp lại những khoảnh khắc ấy. Trong giai đoạn sáng tác chất liệu lụa khác hẳn giai đoạn vẽ sơn dầu ông sáng tác rất nhiều tranh tĩnh vật. Tranh tĩnh vật chất liệu lụa của ông với số lượng không thật nhiều nhưng đa dạng màu sắc và biểu cảm. Những tác phẩm này thấy rõ sự ảnh hưởng của hội họa Trung Hoa cổ trong bố cục cũng như màu sắc trong đó.

Ngoài hình tượng hoa thì hình tượng những người phụ nữ cũng thường được có mặt trong các tác phẩm của họa sĩ Lê Phổ: “Ở giai đoạn đầu, người phụ nữ được ông thể hiện thường có khuôn mặt trái xoan, khí chất hiền hậu, e ấp, mỏng manh và ánh sáng tạo hiệu ứng nổi bật cho tranh. Với khí chất duyên dáng, lịch sự, dịu dàng, e ấp người phụ nữ trong tranh của ông đã toát lên được những phẩm chất đó. Với những khung cảnh lãng mạn, ông đã thể hiện một cách xuất sắc với chất liệu tranh lụa. Ở giai đoạn sau, chúng ta có thể thấy được những người phụ nữ trong tranh của ông đã có thêm những cảm giác về sự tự do phóng khoáng qua những cử chỉ và màu sắc trong tranh của ông” (1). Các tác phẩm trong thời điểm này được họa sĩ Lê Phổ thể hiện sự tự do, vượt ra khỏi danh giới với thiên hướng sử dụng kết hợp nhiều màu sắc, ánh sáng

ARTS

được sử dụng kết hợp tạo ánh sáng mang nét ảnh hưởng bởi trường phái Ấn tượng.

Vận dụng nghệ thuật tạo hình trong tranh của họa sĩ Lê Phổ trong giảng dạy mỹ thuật cấp THCS

Tranh của họa sĩ Lê Phổ với đề tài khá tương đồng với những bài tập của học sinh phổ thông, cụ thể như cấp THCS, nên đây cũng là một gợi ý giúp học sinh tìm hiểu, hiểu hơn về cách bố cục cho một bài tĩnh vật. Người dạy cần nắm được vấn đề để giúp học sinh tạo nên được một bức tranh đẹp có hồn, nhuần nhuyễn về cách xử lý hình khối, tạo không gian của bức tranh hấp dẫn và hiệu quả.

Môn mỹ thuật được giảng dạy tại trường trung học cơ sở với thời gian chủ yếu là để cho học sinh thực hành, trong đó có bài tĩnh vật và bài chân dung cần được cần nhắc lựa chọn. Thực tế học sinh còn nhiều điểm yếu cần khắc phục như còn thụ động, chưa tập trung cho môn mỹ thuật, tìm hiểu phong cách phù hợp với từng cá nhân người học là yếu tố quan trọng để học sinh có thể yêu thích môn học. Trong tranh của họa sĩ Lê Phổ một trong những danh họa có tiếng của Hội họa Việt Nam hiện đại, khi các bạn học sinh được tìm hiểu có thể gây được sự hứng thú qua các tác phẩm của ông để có thêm tình yêu cho chất liệu mình được học. Điều đầu tiên cần giúp người học từ các tác phẩm của họa sĩ là hình thành cách tư duy tìm hiểu cách bố cục đặc trưng của hình mảng và màu sắc, cách họa sĩ sử dụng màu đơn sắc mà không nhầm chán, màu sắc phối hợp sao cho hài hòa và tinh tế. Một bài vẽ tranh có bố cục chặt chẽ là phải biết cách sắp xếp hình mảng sao cho hợp lí, cân đối, biết cách khai thác những mảng xung quanh và phân phối một cách hợp lí các hình với nhau trong một tổng thể chặt chẽ.

Kết luận

Họa sĩ Lê Phổ là một trong những bậc thầy của hội họa hiện đại Việt Nam, cùng với những người bạn đồng khóa của mình như họa sĩ Mai Trung Thứ, họa sĩ Lê Thị Lựu hay Vũ Cao Đàm đã đưa tên tuổi của hội họa Việt Nam ra thế giới. Những tác phẩm hội họa của ông đã ảnh hưởng tích cực đến những thế hệ họa sĩ và học sinh phổ thông. Vì vậy, dạy học bộ môn Mỹ thuật đã trở thành vấn đề cấp thiết trong đổi mới giáo dục phổ thông hiện nay. Đề nâng cao kiến thức và hứng thú sáng tạo, chất lượng học tập, phát huy tình yêu thương đất nước, việc vận dụng sáng tạo nghệ thuật tạo hình trong tranh họa sĩ Lê Phổ vào mỗi bài giảng trên lớp là cần thiết. Giúp học sinh hiểu biết và tự hào về nền mỹ thuật Việt Nam hiện đại, ở đó các họa sĩ như Lê Phổ đã có những đóng góp không nhỏ trong công tác giáo dục mỹ thuật hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Navilee Corinne de Menonville (2009), "*Những tác phẩm hội họa Việt Nam*", Nxb Giáo dục, Hà Nội.
2. "*Lê Phổ: nghệ sĩ bậc thầy trường phái hậu ấn tượng*". Sài Gòn Tiếp Thị. 14 Tháng 9 năm 2009. Lưu trữ bản gốc ngày 4 Tháng 8 năm 2012, truy cập 7h ngày 06 tháng 04 năm 2021.
3. "*Họa sĩ Lê Phổ*". Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. 18 Tháng 10 năm 2007, truy cập 16h ngày 16 tháng 12 năm 2021.

Lê Phổ - Thiếu nữ chèo khăn (1938), lụa, (59,5 x 48,5 cm)